

ПЕРЕВАГИ ЗАСТОСУВАННЯ «ІКЕЙС» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ

ADVANTAGES OF THE “E-CASE” APPLICATION IN THE CRIMINAL PROCEEDINGS OF UKRAINE

Черниченко І.В., к.ю.н.,

доцентка кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»

Маслюк О.В., к.ю.н.,

доцентка кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»

Сучасний розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій є неминучим. Однією з інноваційних технологій, яка може значно поліпшити ефективність кримінального провадження, є інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування «іКейс». У статті проаналізовано норми Кримінального процесуального кодексу України та Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування «іКейс». З урахуванням цього, зосереджено увагу на деяких теоретичних і прикладних питаннях функціонування «іКейс» в Україні. Метою системи є автоматизація процесів досудового розслідування, включаючи створення, збирання, зберігання, пошук, оброблення і передачу матеріалів та інформації у кримінальному провадженні, а також автоматизація процесів, які забезпечують організаційні, управлінські, аналітичні, інформаційно-телекомунікаційні та інші потреби. Авторами проаналізовані позитивні аспекти запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування такі як: підвищення ефективності та спрощення процедури взаємодії між детективами Національного антикорупційного бюро України, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та слідчими суддями Вищого антикорупційного суду; забезпечення віддаленого доступу до матеріалів досудового розслідування відповідно до наданих прав; формування документів з використанням форм та шаблонів; економія витрат; надійна фіксація дій та рішень учасників кримінального провадження; забезпечення взаємодії з іншими автоматизованими, інформаційно-телекомунікаційними системами; захищене зберігання, автоматизована аналітична обробка інформації; оптимізація ресурсів тощо.

Ключові слова: кримінальне провадження, досудове розслідування, інформаційно-телекомунікаційна система «іКейс», електронне кримінальне провадження, інформаційна безпека.

The modern development of information and telecommunication technologies is inevitable. One of the innovative technologies that can significantly improve the efficiency of criminal proceedings is the «e-Case». The norms of the Criminal Procedural Code of Ukraine and the Regulation on the information and telecommunication system of pre-trial investigation «e-Case» are analyzed in the article. Taking this into account, attention is focused on some theoretical and practical issues related to the functioning of the information and telecommunication system of pre-trial investigation «e-Case» in Ukraine.

The purpose of the system is to automate the processes of pre-trial investigation, including the creation, collection, storage, search, processing and transfer of materials and information in criminal proceedings, as well as automate the processes that provide organizational, administration, analytical, information and telecommunication and other needs. The authors analyzed the positive aspects of the introduction of the information and telecommunications system of pre-trial investigation, such as: increasing the efficiency and simplifying the interaction procedure between detectives of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, prosecutors of the Specialized Anti-Corruption Prosecutors' Office and investigating judges of the High Anti-Corruption Court; providing remote access to the materials of the pre-trial investigation in accordance with the granted rights; creation of documents using forms and templates; cost savings; reliable recording of actions and decisions of participants in criminal proceedings; ensuring interaction with other automated, information and telecommunication systems; secure storage, automated analytical processing of information; optimization of resources, etc.

Key words: criminal proceedings, pre-trial investigation, information and telecommunication system «e-Case», electronic criminal proceedings, information security.

Постановка проблеми. Стрімкий науково-технічний прогрес, зокрема в галузі інформаційно-телекомунікаційних технологій, надає можливість ефективно виконувати завдання кримінального провадження, передбачені статтею 2 Кримінального процесуального кодексу України. Одним із пріоритетних напрямів модернізації кримінального процесу є перехід від паперового до електронного кримінального провадження, а інноваційною технологією, яка може значно поліпшити ефективність досудового розслідування кримінальних правопорушень, є інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування «іКейс» (далі – Система, «іКейс»).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі питання використання інформаційних та телекомунікаційних технологій під час досудового розслідування досліджували такі вітчизняні вчені як: С. В. Банах, Г. І. Глобенко, І. Г. Каланча, Д. В. Лісніченко, Г. В. Мудрецька, Р. В. Мазурик, Т. О. Павлова, А. В. Ратнова, М. І. Смирнов, А. В. Столітній та інші. Та враховуючи, що технологія «іКейс» є однією з новітніх, станом на сьогодні відсутні ґрунтовні дослідження, що визначило вибір теми та зумов-

лює її актуальність не тільки для науки кримінального процесу, але й для практики розслідування кримінальних правопорушень.

Мета статті – проаналізувати переваги впровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування «іКейс».

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження «іКейс» в кримінальному процесуальному законодавстві України є складним і багатоетапним процесом [1, с. 173–174]. 30 квітня 2020 року стартував пілотний проект системи електронного кримінального провадження «e-Case Management System», розроблення якого розпочалося ще у 2014 році за підтримки Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу [2, с. 190].

Серед очікуваних результатів від повноцінного запровадження «e-Case Management System» команда розробників заявляє про такі: повна автоматизація паперових процесів розслідування; скорочення витрат на друк і пересилання документів; скорочення вдвічі часу на розслідування та зменшення кількості помилок; отримання судами матеріалів у електронній формі та інтеграція з інформа-

ційними судовими системами; автономність, відсутність фінансових зобов'язань перед зовнішніми структурами та необхідності додаткового фінансування чи ліцензування [3, с. 12].

На законодавчому рівні першим поштовхом для запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування стало доповнення Кримінального процесуального кодексу України статтею 106-1 [4]. Згідно з частиною 2 цієї статті слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд, а також захисник (за його згодою) використовують, а інші учасники кримінального провадження можуть використовувати інформаційно-комунікаційну систему досудового розслідування під час реалізації своїх повноважень, прав та інтересів, за умов та в порядку, що визначені положенням про таку систему [5, ст. 106-1]. Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування «іКейс» вже затверджено спільним наказом Національного антикорупційного бюро України, Офісу Генерального прокурора, Ради суддів України та Вищого антикорупційного суду 15 грудня 2021 року та стосується кримінальних правопорушень підслідних Національному антикорупційному бюро України.

З усіх органів досудового розслідування, використання інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування наразі є можливим лише у Національному антикорупційному бюро України. Органами, що використовують «іКейс» на даний час є також Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Офіс Генерального прокурора та Вищий антикорупційний суд.

Після тривалого тестування, підготовки до впровадження, інтеграції Системи з комп'ютерною програмою Д-3, що використовується в місцевих та апеляційних загальних судах, аналізу ризиків витоків інформації, опрацювання форматів документів тощо, з 01 грудня 2023 року Вищий антикорупційний суд розпочав прийом через «іКейс» клопотань про проведення обшуку житла чи іншого володіння особи. Це дало можливість вперше в Україні здійснювати кримінальне провадження у цифровому форматі. Про ефективне і активне використання технології свідчить кількість поданих через Систему клопотань про проведення обшуку житла чи іншого володіння – 237 з 305 клопотань за період з грудня 2023 по січень 2024 року. Також за інформацією, що міститься у звіті керівника апарату Вищого антикорупційного суду за 2023–2024 роки, у комп'ютерній програмі Д-3 (як суду першої інстанції) було збережено 72 878 відсканованих або отриманих через Електронний суд документів (приріст за рік склав 204%), що складає 587 Гігабайтів інформації (приріст за рік склав 235%) [4, с. 4, 17].

Інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування «іКейс» – це система, яка забезпечує створення, збирання, зберігання, пошук, оброблення і передачу матеріалів та відомостей у кримінальному провадженні [7, п. 3].

Функціями Системи є:

- створення, збирання, зберігання, пошук, оброблення і передача матеріалів та інформації у кримінальному провадженні;
- централізоване захищене зберігання матеріалів кримінальних проваджень, процесуальних та інших документів;
- автоматизована аналітична обробка інформації;
- обмін документами та інформацією (надсилання та отримання документів та інформації, спільна робота з документами) в електронній формі;
- доступ користувачів Системи до будь-якої інформації, що в ній зберігається, в електронній формі відповідно до наданих прав доступу;
- автоматизована інтеграція Системи з іншими автоматизованими, інформаційно-телекомунікаційними системами тощо [7, п. 6].

Враховуючи функціонал Системи, що дозволяє автоматизувати процеси під час здійснення кримінального провадження, можна виокремити такі переваги впровадження «іКейс» в Україні:

1. *Підвищення ефективності та спрощення процедури взаємодії між користувачами Системи* шляхом обміну документами та інформацією, спільної роботи з документами та чернетками. Полегшення робочої комунікації між детективами Національного антикорупційного бюро України, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та слідчими суддями Вищого антикорупційного суду сприяє значному підвищенню ефективності розслідування корупційних злочинів. Користувачами Системи можуть бути учасники кримінального провадження, досудове розслідування у якому здійснюється Національним антикорупційним бюро України. Тому спрощено і доступ учасників у межах їх компетенції до відповідних матеріалів кримінального провадження. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, розміщеними у Системі, здійснюється слідчим, дізнавачем, прокурором шляхом надання доступу до них або надання електронних копій чи примірників таких матеріалів [7, п. 40].

2. *Стандартизація документів та процесів.* А. В. Столітній та І. Г. Каланча обґрунтовано звертають увагу на те, що попри чіткі вимоги Кримінального процесуального кодексу України, порівняльний аналіз процесуальних документів ілюструє сформовані практикою відмінності їх структурного оформлення та інформаційного навантаження [8, с. 129]. Безперечно, розробка уніфікованих шаблонів електронних процесуальних документів забезпечить їх сталість та структурованість форми [9, с. 29]. Матеріали кримінального провадження, зокрема клопотання, постанови, протоколи, доручення тощо, створюються у Системі з використанням форм та шаблонів. Станом на кінець 2023 року у «іКейс» зареєстрували вже понад 500 кримінальних проваджень. Наявні 40 шаблонів процесуальних документів. У планах на 2024 рік – збільшити кількість шаблонів до 80, що забезпечить понад 90% кабінетної роботи слідчого і прокурора в Системі, а також розширити перелік клопотань, які можуть бути подані до суду в електронній формі [10]. Наразі перебуває на стадії обговорення й реалізації питання подання через «іКейс» клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів [6, с. 4].

Вдосконалення процесів інтеграції «іКейс» триває, зокрема в найближчий час заплановано вирішення питання щодо автоматичної перевірки кваліфікованих електронних підписів прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та детектива Національного антикорупційного бюро України. Адаптація погодження чи відмова у погодженні, затвердження чи відмова у затвердженні процесуального документа здійснюється за допомогою відповідного функціоналу Системи із накладенням кваліфікованого електронного підпису [7, п. 32].

Документи, підписані, погоджені в інформаційно-телекомунікаційній системі досудового розслідування з використанням кваліфікованого електронного підпису, їх примірники в електронній та паперовій формах визнаються оригіналами документів [5, ст. 106-1].

3. *Миттєвий обмін інформацією.* Завдяки можливостям Системи суттєво прискорюється процес створення, погодження, затвердження матеріалів кримінального провадження, передача документів до слідчого судді, що сприяє дотриманню процесуальних строків.

4. *Уніфікація процедури фіксування кримінального провадження.* До Системи вноситься інформація про кримінальне провадження (фабула, встановлені під час досудового розслідування факти, учасники кримінального провадження, представники, кваліфікація кримінального правопорушення), а також інша інформація про речові докази, підготовку до слідчих (розшукових) дій тощо.

Зазначені відомості повинні бути достовірними, повними та підтримуватись в актуальному стані [7, п. 31].

Матеріали кримінального провадження, зокрема постанови, клопотання, протоколи, доручення, запити тощо, створені поза межами Системи слідчим, дізнавачем, прокурором, керівником органу досудового розслідування, дізнання, прокуратури, скануються та завантажуються до Системи не пізніше трьох робочих днів після їх підписання. Матеріали фотозйомки, звукозапису, відео запису тощо, які містяться на електронних носіях інформації, завантажуються в «іКейс» у разі необхідності за рішенням слідчого, дізнавача, прокурора.

Варто звернути увагу, що висловлюються побоювання щодо застосування цифрових технологій у сфері кримінального провадження в умовах нинішнього протистояння збройній агресії та можливого здійснення кібератак, що може полегшити доступ до матеріалів кримінального провадження осіб, які не мають жодного відношення до процесуальної діяльності [11, с. 112]. Звичайно у процесі функціонування «іКейс» можуть виникнути проблеми технічного, організаційного і правового характеру. Однак, інформація у Системі обробляється із застосуванням комплексної системи захисту інформації відповідно до вимог чинного законодавства. Сучасні системи багатоступеневого захисту інформації забезпечують не тільки конфіденційність даних, а й можливість їх відновлення у разі випадкового чи умисного знищення. За період функціонування Системи не було зафіксовано жодного збою або аварії та забезпечено безперебійне функціонування комп'ютерної мережі [6, с. 17].

5. *Взаємодія з Єдиним реєстром досудових розслідувань та системою, яка функціонує в суді відповідно до статті 35 Кримінального процесуального кодексу України, а також можливість взаємодіяти з іншими автоматизованими, інформаційно-телекомунікаційними системами.* Така інтеграція полягає в автоматизованому обміні даними про дату, час та місце розгляду клопотань, заяв, інших матеріалів, які надійшли на розгляд слідчому судді із Системи тощо. Підтримуємо пропозицію С. В. Банаха про доцільність повного інтегрування Єдиного реєстру досудових розслідувань та системи «іКейс», яка має стати єдиним цифровим продуктом для працівників органів досудового розслідування [12, с. 80].

6. *Економія бюджетних коштів* за рахунок скорочення витратків на витратні матеріали (паливо, папір, фарба), пересилання, обробку, зберігання і копіювання документів.

7. *Оптимізація процедури досудового розслідування.* Систему можна використовувати для здійснення планування, створення нагадування, обміну коментарями тощо. Автоматизовані алгоритми можуть допомогти у виявленні та усуненні помилок під час розслідування. Можливість аналізу великих обсягів даних спрощує складання статистичної звітності. Підвищується продуктивність праці й ефективність використання персоналу, приміщень та інших ресурсів.

8. *Усунення корупційних ризиків та позапроцесуального впливу* у як наслідок збільшення довіри суспільства до правоохоронних органів. Покращується якість роботи органів прокуратури та досудового розслідування за рахунок усунення бюрократичних процедур і перерозподілу ресурсів на розслідування кримінальних правопорушень. Досудове розслідування здійснюватиметься ефективніше, продуктивніше та скоординовано.

Висновки. На підставі викладеного, можна дійти обгрунтованого висновку про те, що впровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування «іКейс» у кримінальних провадженнях, досудове розслідування в яких здійснюється детективами Національного антикорупційного бюро України, має суттєві переваги. Адже функціонування «іКейс» передбачає створення умов для електронної взаємодії та автоматизації роботи суб'єктів Системи з метою підвищення ефективності виконання покладених на них завдань, зменшення часових та фінансових витрат на здійснення досудового розслідування, управлінські, інформаційно-пошукові, аналітичні роботи. Взаємодія з іншими автоматизованими, інформаційно-телекомунікаційними системами, розроблення форм та шаблонів процесуальних документів значно пришвидшує процес їх створення, збирання, зберігання, пошуку, оброблення і передачі інформації у кримінальному провадженні.

Після остаточного налагодження процесів інтеграції та обміну даними, розбудови технічних можливостей, виявлення та виправлення недоліків, вдосконалення законодавства та навчання висококваліфікованих фахівців, можна очікувати докорінні зміни кримінального провадження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Черниченко І. В. Впровадження «іКейс» у кримінальне провадження України: матеріали 78-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу юридичного факультету. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2024. С. 171-178.
2. Глобенко Г. І. Інформаційно-телекомунікаційна система досудового розслідування: міжнародний досвід і шляхи запровадження. *Вісник ХНУВС*. 2021. № 4 (95). С. 188-198.
3. Білецький А., Цапок М. Правові аспекти введення електронної системи управління кримінальними провадженнями (e-Case Management System) у кримінальний процес щодо корупційних правопорушень. Київ: ТОВ РЕД ЗЕТ, 2020. 32 с.
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування: Закон України від 01. 06. 2021 р. № 1498-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-20#n6>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс від 13. 04. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Звіт керівника апарату Вищого антикорупційного суду Богдана Крикливенка за 2023-2024 роки. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/hcac/documents/reports/chief_staff_2023-2024.pdf
7. Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування «іКейс»: Наказ Національного антикорупційного бюро України, Офісу Генерального прокурора, Ради суддів України, Вищого антикорупційного суду від 15. 12. 2021 р. № 175/390/57/72. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0390886-21#Text>
8. Столітній А. В., Каланча І. Г. Електронний діалог – інноваційний напрям еволюції досудового розслідування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 2015. Вип. 35. Ч. 1. Т. 3. С. 126-131.
9. Столітній А. Концепція електронного кримінального провадження в Україні. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. № 4 (56). С. 24-34.
10. Цифровізація. Національне антикорупційне бюро України. URL: <https://reports.nabu.gov.ua/digitalization/>
11. Лісниченко Д. В., Мудрецька Г. В. Окремі аспекти запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 4. С. 109-114.
12. Банах С., Грубінко А., Онищук І. Переваги та недоліки впровадження системи електронного кримінального провадження в органах досудового слідства України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. № 1 (29). 2022. С. 77-83.